

Атмосфера університету – любов до книги

[Л. Семененко, директор науково-технічної бібліотеки НТУ «ХПІ»]

#28-29 от 05.12.2006

Вища школа відіграє вирішальне значення у підготовці і формуванні майбутньої еліти країни. Носіями нових ідей, що ґрунтуються на загальнолюдських цінностях, повинна стати молодь. Саме вона може увібрати в себе все найкраще, що протягом століть зберегла книга. Атмосферою кожного освітнього закладу повинна стати атмосфера любові до книги, необхідності проводити своє дозвілля у спілкуванні з книгою. Сьогодні вплив неформальної освіти в окремих випадках може дорівнювати або й перевищувати вплив формальної. У новому інформаційному середовищі знання постають як єдина динамічна система. Мережа електронних засобів комунікації передбачає можливості вільного доступу до інформації, задоволення інформаційних потреб користувачів. Якщо дотепер наука була стурбована збільшенням і нагромадженням знання (автори бажають публікувати свої роботи більше, а читач – читати менше), то сьогодні вона значною мірою зосереджується на засобах оволодіння накопиченим, що в свою чергу неможливе без систематизації та всього комплексу наукової обробки потоків документів. Отже необхідно засвоїти новий тип культури – інформаційний.

В умовах інформатизації бібліотека сприяє інтелектуалізації суспільства, свободі слова, забезпеченню рівного доступу кожного до інформаційних і культурних джерел, а бібліотекар виконує роль координатора міжособистісного наукового спілкування між різними групами користувачів; забезпечує дотримання принципів повноти і оперативності, комфортності обслуговування, налагодження бібліотекарем доброзичливих стосунків зі студентами, що формують сучасний демократичний стиль діяльності бібліотеки. Бібліотека завжди була і є територією демократії і гуманізму, ставлення до його величності «читача» не залежить від раси, віку, віросповідання, фінансового стану, соціального статусу та ін.

Бібліотекарі завжди могли створювати гуманістичне середовище, атмосферу братства, взаємодопомоги. Вони вміють прислужитися читачеві, а через нього – науці, освіті, культурі. Розширилося коло повноважень бібліотеки (її компетенції) в інформаційній освіті. Бібліотека вузу виконує роль його інформаційної, освітньої та педагогічної структури. Навчальний процес майже цілком пов'язаний з роботою бібліотеки, а інформаційні послуги мають виховний характер. Вплив на читача бібліотечної комунікації подвійний: сприяє взаємовпливу традиційних форм культурної ідентичності, оновленню діяльності й опануванню унікального поля міжкультурних експериментів.

Взаємодія викладачів, методичних відділів з бібліотекою визначається змістом і характером курсів, тематикою науково-дослідної роботи. Чим вищий статус і кваліфікація викладача, тим вищі вимоги ставить він до бібліотеки. Витрати на бібліотеку – це турбота керівництва університету, не менш важлива, ніж турбота про оплату лекторів.

Кожна бібліотека вузу – це особлива бібліотека. Значна диверсифікація послуг на ринку освіти вимагає інтенсифікувати взаємодію бібліотек, інтегрувати у полікультурний

інформаційний простір. Жодна, окремо взята, бібліотека не може задовольнити всі запити читачів, спираючись лише на свої фонди та інформаційні ресурси, тому вона має перетворитися із книгосховища інформації у вузол доступу до інформаційних ресурсів; активно взаємодіяти з бібліотеками інших систем і відомств у формуванні єдиного бібліотечного ресурсу регіону. Фонди всіх бібліотек міста повинні бути доступні кожному студентові. Усі вони формувалися за рахунок податків батьків наших студентів і є надбанням держави. Цю державну власність маємо раціонально використовувати задля підготовки еліти України.

Використовуючи увесь арсенал засобів, величезні можливості фондів бібліотек вузів, бібліотекарі мають найкращі шанси, щоб спонукати студентів до активної протидії проявам аморальності, правопорушенням, бездуховності, антигромадської діяльності, сприяти засвоєнню загальнолюдських норм моралі, виховувати основи естетичної культури і розвивати художні здібності, виховувати почуття громадянської та національної гідності, активну життєву позицію, екологічну культуру. Разом з педагогами вони можуть сформувати у студентської молоді особистісні якості і риси характеру, високу духовність.

У бібліотеці студент проводить багато часу, і завданням бібліотекаря є забезпечення ефективності такого тривалого перебування. Альтернативність дій студента полягає у свободі вибору змісту освіти, підручника, автора, наукової школи. Бібліотека має забезпечити належний репертуар наукових та навчальних видань, посилити самостійність студентів у пошуку інформації, облаштувати відкритий доступ хоча б до частини фондів. Відкритий доступ до фондів читальних залів та довідкових видань, цілодобовий доступ до бібліографічних та повнотекстових проблемно-орієнтованих довідників дозволять створити комфортніші умови читачам. Навчально-методичні видання повинні мати достатнє та грамотне бібліографічне забезпечення з посиланням до бібліотечних фондів та адрес віддалених ресурсів.

Освічені люди повинні вміти ефективно висловлюватися різними мовами як письмово, так і усно. Сподівання, що можна мати проблеми з мовою і в той же час чітко мислити, є ілюзією. Адже слова – це інструмент думки, а той, хто не вміє добре користуватися ними, неспроможний не лише ефективно передавати, а й розуміти їх сам. Ефективне використання мови залежить значною мірою від кількості і якості літератури, яку читає студент. Формуванню особистості сприяє художня література. Вона розвиває уяву, що спонукає до інтелектуальної дії. Фонди художньої літератури потребують поновлення, бо саме ці фонди поповнюються гірше інших. Створення умов для опанування іноземними мовами надасть змогу подолати географічний провінціалізм.

Маємо поліпшити інформування викладачів і студентів про склад фонду та можливості віддаленого доступу до галузевих та інших інформаційних ресурсів, тобто – ліквідувати усі фактори демотивації навчання студентів. Бібліотекаря і викладача єднають спільні цілі і завдання, бо в демократичному суспільстві бібліотечні працівники покликані сприяти вільному висловленню й руху ідей та інновацій, свободі читання. Конструктивна реорганізація вищої освіти змушує підвищити відповідальність за бібліотечну складову підготовки еліти нації, що потребує покращення технічного та кадрового забезпечення,

технічного захисту бібліотечного фонду. Захищеними мають бути не лише фонди бібліотек, кадри, а й читачі. Студент, який сьогодні отримує диплом вищого навчального закладу не завжди матиме профільну бібліотеку на підприємстві чи то в установі, а фонди універсальних наукових бібліотек можуть бути значно віддалені. Маємо впевненість, що найкоротший шлях до успіху в підготовці еліти нації – це шлях співпраці бібліотекаря, видавця, викладача, студента і випускника вузу. Вручити випускнику читацький квиток бібліотеки університету – хіба не найкращий засіб нагадати йому про необхідність поглиблювати свої знання протягом усього життя, продемонструвати турботу про нього, дати привід звернутися за порадою до його учорашніх викладачів, спонукати до наукового та творчого пошуку, продовжувати його контакти з вченими вузу, а можливо прийти як спонсор університету, чи то бібліотеки.

Гуманізації освіти сприяє і наукова студентська діяльність, тому бібліотека в університеті отримує статус не лише центру культури, а ще й наукової лабораторії. Та важко оцінити внесок бібліотекаря краще, ніж це зробив Дмитро Лихачов: «Не треба бачити в бібліотекарі простого помічника науковця. Бібліотекар сам науковець. Та лише він працює не над однією і при цьому своєю темою, а над багатьма чужими темами. Це вчений, що цілком віддає себе іншим».

Головне завдання бібліотеки НТУ «ХПІ» залишилось незмінним – максимальне задоволення інформаційних потреб студентів та викладачів у навчальному процесі, науковій роботі, а також формування інформаційної культури читачів. Бібліотека університету потребує регулярної уваги, оскільки постійно розширюються та ускладнюються її завдання, змінюються її функції. Інформаційні ресурси бібліотеки набувають стратегічного значення! Гарні цифри забезпеченості потрібні не лише для проходження ліцензування та акредитації, а перш за все тому, що вони визначають рівень розвитку вищого навчального закладу. Динаміка змін в університеті потребує швидкого реагування з боку бібліотеки (відкриваються нові спеціальності, спеціалізації, кафедри, розширюється коло навчальних курсів). Такі зміни потребують посиленого комплектування. Формування повнотекстових проблемно-орієнтованих БД дозволяє знайти швидкий шлях до документа, інформації, а відповідно – створити кращі умови для навчання, зробити інтелектуальну працю читачів більш продуктивною, та й просто отримувати задоволення від певних зручностей, економити такий ресурс як його Величність ЧАС.

Перспективи свого розвитку науково-технічна бібліотека НТУ «ХПІ» пов'язує з: розширенням застосування новітніх технологій; створенням належних умов праці бібліотекарям та читачам; системою підвищення кваліфікації співробітників; запровадженням такої організаційної культури, яка б спонукала до перебудови професійного мислення, розвивала творчу ініціативу співробітників. Бібліотекар мусить стати особистістю в очах читачів, бути компетентним у спілкуванні, допомогти їм опанувати інформаційними технологіями, виробити відповідні навички, забезпечити альтернативи у використанні інформації та сформувати їх готовність працювати в єдиному інформаційному середовищі, тобто системну грамотність. Бібліотекар, перш за все, радник, а вже потім чиновник та охоронець. Найкращим виховним заходом вважаємо: покращення умов роботи читачів, тиша, достатнє

світло, зручні меблі, відсутність лакун у комплектуванні, відповідний дизайн, наявність сучасного обладнання, усміхнені обличчя бібліотекарів.

Ми так багато читаємо, говоримо і пишемо про гуманізацію освіти, а на мій погляд, треба лише любити людину, так ставитися до неї та її потреб, щоб вона відчувала, що є на Землі місце, де її люблять, чекають, допоможуть, порадіють успіхам. А якщо у неї буде велика радість чи то рана на душі, біль, смуток і вона відчує самотність, а навкруги буде чи-то спека, злива, мороз чи гроза – вона приходитиме до нас незалежно від того, вчиться чи працює тут тепер, чи колись. Треба любити людину такою, якою вона є – самоцінною, самодостатньою, а щоб мати право і шанси змінити її потрібно, як мінімум, стати в її очах особистістю. Намагаємось.